

vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.

Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

TO-YEAR XXXVIII

Cena lista je \$4.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., PETEK, 13. DECEMBRA (DEC. 13), 1946

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.-NUMBER 242

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

PROSVETA

Uredniški in upravljalni prostori
3657 South Lawndale Ave.

Office of Publication.
3657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

Kampanja unij CIO za zvišanje mezd

Industrije lahko zvišajo mezde do 25
odstotkov. Ogromni profiti korporacij
razkriti. Bojazen pred stavkami

Washington, D. C., 12. dec.—Kongres industrijskih or-
ganizacij so osvojile kot podla-
govno kampanjo za zvišanje
mezd poročilo, ki pravi, da in-
dustrije lahko zvišajo mezde do
25 odstotkov brez zvišanja cen
odstotkov. Kljub zvišanju bo-
laho držale profite skoro na
enaki kot v vojnem času.

Poročilo za unijo CIO je sesta-
vil Robert R. Nathan, bivši vo-
jni vodni ekonom. On je užil
priznanje in sloves kot na-
čelnik načrtne divizije federal-
nega odbora za vojno produkcijo
in kot glavni svetovalec Do-
nald M. Nelsona, načelnika te-
odobora, v prvih mesecih voj-
ne. To službo je pustil pred
stopom v armado. Iz armade
bil odpuščen zaradi telesne
neprilike. Po povratku v Washing-
ton je bil imenovan za pomož-
nega direktorja urada vojne
mobilizacije.

Nathanovo poročilo vključuje
triletno predpoved in ekono-
mski polomom, če ne bodo
industrije zvišale mezd ali zni-
žale cen. Poročilo je bilo preči-
tano na banketu, katerega so se
udeležili predstavniki vlade,
industrijev, Philip Murray,
predsednik CIO, in voditelji unij
CIO.

Med gosti, katerim je Nathan
predložil poročilo, so bili Edwin
Morse, načelnik Trumanove
ekonomskega posvetovalnega
odpoda, W. Willard Wirtz, načel-
nik odbora za stabilizacijo mezd;
Henderson, znan ekonom;
Harold Steff, pomožni direktor
urada vojne mobilizacije, in no-
vinski tajnik Krug. Noben iz
teh uradnikov ni hotel kom-
entirati poročila.

Nathan je pozneje na sestani-
ju časnikarjev izjavil, da se nje-
ovo poročilo nanaša na po-
rečne pogoje v industrijah, ki
razlikujejo. Poročilo trdi
drugič, da je zaslužek de-
revec padel za 3,5% od januar-
skega leta, dočim bodo profiti
korporacij znašali v tem letu
približno dvakratnik skoraj petnajst
bilijard dolarjev.

Murray je dejal, da bodo unije
CIO v smislu poročila vodile
kampanjo za zvišanje mezd.

zvišanje britske sile na Japonskem

London, 12. dec.—Podpredsed-
nik vlade Herbert Morrison je
v parlamentu, da bo brit-
ska okupacijska sila na Japo-
nem znatno za tretjino. "Vla-
da je pripravljena znižati oku-
pacijske sile tudi v drugih drža-
vah," je dejal. "Stabilizacija je
dosežena na Japonskem pod
okupacijsko silo." Koliko
okupacijske sile ima Velika Britanija na
Japonskem, Morrison ni pove-
dal.

an dobil ameriška vojaška letala

London, 12. dec.—Radio Mos-
kva je naznanil, da je Amerika
dala iranski armadi 40 bojnih
letal in bombnikov v zadnjih
tednih. Naznanilo citira
ameriške časniške agenture Tass
in Teherana, glavnega mesta
Iranu.

nija zahteva zvišanje plače

New York, 12. dec.—Oblačilna
International Ladies Gar-
ment Workers ADF je nazna-
čila, da bo začela kampanjo za
zvišanje plače za 20 odstotkov.
V državi stalno narašča. V
ameriški oblačilni industriji je
okoli 80.167 članov te unije.

Domače vesti

Poroča

Ely, Minn.—Nedavno sta se
tukaj poročila Fred Rozman in
Barbara Rozman. Ker je ženin
član društva 268 SNPJ, je upa-
nje, da bo vpisal tudi svojo ne-
vesto.

Išče strice

Cleveland.—Marija Zelenc iz
Žirov, hišna št. 24, Slovenija,
želi izvedeti za svoje strice po
imenu Paul Zelenc, Martin Ze-
lenc in Janez Jereb, vsi iz Ži-
rov. Zglasijo se lahko tudi Anni
Jesenko, 3567 W. 61 st., Cleve-
land, O.

Nov grob na vzhodu

Cumberland, Md.—Dne 6. dec.
je bila tukaj pokopana Mary
Strah, stara 66 let, doma iz St.
Rupert, Dolenjsko, v Ameriki
od 1907. Živela je mnogo let v
Kittlingu, bila članica dru-
štva 243 SNPJ v Eckhart Mine
in bolna dalj časa. Zapuška mo-
ža, tri sinove in dve hčeri.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Zadnji nedeljo se
je z motociklom ponesrečil Otto
Schiberl tako močno, da je umrl
v bolnišnici v Pittsburgu. Star
je bil 37 let in rojen na Štajer-
skem. Živel je v Tarentumu,
Pa., kjer zapuška ženo, sina in
dve hčeri, pokopan pa je bil v
Clevelandu, kjer zapuška starše,
dva brata in pet sester, v Rus-
selltonu, Pa., pa tretjega brata.
—Častno je bil odpuščen od vo-
jakov Frank Celin, sin znane
Celinove družine iz Collin-
wooda.—Iz bolnišnice se je vr-
nila Louise Kozlevcar iz Collin-
wooda.

Družinska tragedija

San Francisco, Cal.—Pri dru-
žini Joseph M. Tomsic (nič v so-
rodu z "Big" Tonyjem iz Oak-
landa) je prišlo do velike tra-
gedije. V prepiru je mož zabel
ženo s kuhinjskim nožem,
nato pa skočil s tretjega nad-
stropa v smrt. Po poklicu je
bil pomolski delavec, toda brez
dela. Zdravniki si v bolnišnici
prizadevajo, da rešijo ženo pred
smrtjo.

Japonci v policijski službi

Tokio, 12. dec.—Japonski vo-
jaki, ki so izvršili zločine v ho-
landski Vzhodni Indiji v času
okupacije, so dobili službo kot
policijski po kapitalaciji Japo-
nske. To dejstvo je priznal ho-
landski vojaški častnik Klaas A.
De Weerd, ko je nastopil kot
priča pred mednarodnim tribu-
nalom. Pred tribunalom se mo-
rajo zagovarjati Japonci, ki so
bili obtoženi kot vojni zločinci.
Častnik je dejal, da so bili ja-
ponski vojski rekrutirani za po-
licijsko službo, ker je bila zave-
zniška vojaška sila prebivalca za
vzdrževanje miru in reda v ho-
landski Vzhodni Indiji.

NOVA RIMSKA ADMINISTRACIJA JE HLADNA NAPRAM VATIKANU

RIM, 12. dec.—Prvo zasedanje
mestnega sveta je pokazalo, da
je nova rimska administracija
hladna napram Vatikanu. Pri-
šla je na krmilo po prvih demo-
kratičnih volitvah od l. 1922, ko
so fašisti prevzeli oblast. Novi
župan je socialist Giuseppe Ro-
mita.

Hladnost napram Vatikanu,
ki je vodil kampanjo proti skraj-
ni levi, da ne bi dobila kontro-
le nad Italijo, je bila demonstri-
rana, ko so voditelji stranke kr-
ščanske demokratske stranke iz-
dali apel za počastitev papeža
Pija. Apel ni dobil odziva.

Ljudje se ne čudijo stališču
napram Vatikanu. Dasi katoli-
čani tvorijo ogromno večino
med Italijani, je opozicija proti
vmešavanju Vatikana v politič-
ne zadeve močna. Seja članov
mestnega sveta je pokazala, da
se bo borba za oblast med le-
vimi in desničarji nadaljevala.
Druga najmočnejša politična

Anglija išče novega Hitlerja?

Moskva, 12. dec.—Pravda,
glasilo komunistične stranke, pi-
še, da britka reakcija išče mo-
ža, ki naj bi nasledil Hitlerja
kot diktator Nemčije. Kurt
Schumacher, vodja stranke so-
ciálnih demokratov v Nemčiji, je
eden izmed kandidatov. On je
bil sprejet v Londonu kot zma-
govalec. Britska delavska vlada
je pozdravila kot dragega
gosta.

OPOZICIJA PROTI POŠILJANJU ŽITA V BRITSKO CONO

Konflikt med vojnim in
poljedelskim de-
partmentom

KRITIKA TRGOVIN- SKIH DOGOVOROV

Washington, D. C., 12. dec.—
Poljedelski department je na-
znanil, da bo vodil opozicijo pro-
ti vojnemu departmentu, ki je
sankcioniral pošiljanje ameri-
škega žita v britsko okupacijsko
cono v Nemčiji. Uradniki po-
ljedelskega departmenta so izja-
vili, da Velika Britanija dobiva
žito od svojih dominionov in to
naj bi se razpečevalo med pre-
bivalci v briski coni.

Najmanj deset odstotkov žita,
namenjenega ameriški coni, gre
v britsko cono. Vojni tajnik
Patterson je nedavno zagotovil
generala Luciusa D. Clayja, po-
možnega generala ameriške
vojaške administracije, v Nemčiji,
da bo dobil več živil. Clay
je prej naznanil, da se je živil-
ska situacija v ameriški coni po-
slabšala, ker gre ameriško žito
bivalci v britski coni.

Clay je dejal, "da so živila
glavni problem. Združitev a-
meriške in britske cone ne bo
dostigla namena, ako ne bo ta
problem rešen."

Besednik poljedelskega de-
partmenta je dejal, da bo Velika
Britanija na podlagi sklenje-
nega dogovora dobila 170.000.000
bušljev pšenice iz Kanade. Iz
drugih dominionov bo dobila
najmanj 70.000.000 bušljev pše-
nice. Velika Britanija dobiva
pšenico tudi iz Argentine. Ve-
ščaki departmenta trdijo, da do-
voz pšenice krije vse britske po-
trebe.

Veščaki so kritizirali Veliko
Britanijo, ker je sklenila trgo-
vinške pogodbe z drugimi drža-
vami brez posvetovanja z ame-
riško vlado. Poljedelski tajnik
Anderson je prej naznanil, da
bo Amerika poslala 250.000.000
bušljev pšenice v Nemčijo in
druge evropske države.

Dogovore, katere je sklenila
Velika Britanija, so kritizirali
tudi člani živilske komisije
Združenih narodov.

Protibritski izgredi v Italiji

Ena oseba ubita in
čez 40 ranjenih

Rim, 12. dec.—Protibritski iz-
gredi so izbruhnili v Padavi, se-
verna Italija, in nekaterih dru-
gih mestih.

Dopisnik italijanske časniške
agenture Ansa poroča, da se je
vršila bitka med britskimi voja-
ki in italijanskimi civilisti v Pa-
davi. Ena oseba je bila ubita
in čez 40 ranjenih.

Bitka je sledila, ko so britski
vojaki zapustili barake brez do-
voljenja poveljstva. Italijanski
civilisti so prekučnili več brit-
skih vojaških motornih vozil, ki
so se pojavila na cestah.

Glavni stan italijanske polici-
je je naznanil, da so bili izgre-
di zatrti sinoči.

Rockefeller ponudil denar Združenim narodom

New York, 12. dec.—John D.
Rockefeller je ponudil organiza-
ciji Združenih narodov vsoto
\$8.500.000 za nakup zemljišča ob
reki East v New Yorku. Na tem
zemljišču naj bi se zgradilo po-
slopje, v katerem naj bi bil se-
dež organizacije. Ponudbo je
naznanil Warren R. Austin, na-
čelnik ameriške delegacije.

Jugoslavija, Albani- ja v carinski uniji

Zadevni dogovor
podpisan v Belgradu

Belgrad, 12. dec.—Vladi Jugo-
slavije in Albanije sta večeraj
podpisali dogovor, sklenjen 27.
novembra, ki določa koordinaci-
jo ekonomskih in finančnih ak-
tivnosti in ustanovitev carinske
unije med državama. To pome-
ni neovirano trgovino med Ju-
goslavijo in Albanijo. Carinska
meja je bila s podpisom dogo-
vora odpravljena.

Jugoslavija in Albanija sta
objavili skupno izjavo po pod-
pisu dogovora. Izjava naglašja
vzajemno pomoč v vseh ozirih.
Jugoslavija bo pomagala Albani-
ji v prizadevanjih, da se posta-
vi na trdno gospodarsko podla-
go.

London, 12. dec.—Naznanilo o
sklenitvi carinske unije med Ju-
goslavijo in Albanijo je dobilo
odmev v Londonu. Britski krogi
vidijo v tej prvi korak za usta-
novitev federacije balkanskih
držav.

Revolta v Venezueli potlačena

Vlada naznanila
aretacijo voditeljev

Caracas, Venezuela, 12. dec.—
Predsednik Romulo Betancourt
je naznanil, da so njegove sile
potlačile revolto, ki je trajala
dvanajst ur. Rebeli so začeli
držati pod kontrolo vojaško leta-
lišče Maracay, ki leži 50 milj
zapadno od glavnega mesta.

Namen revolte je bil ujetje
članov vlade in strmoglavljenje
vlade. Rebeli so vrgli bombo
na prostor v bližini vladne pala-
če, toda ranjen ni bil nihče.

Betancourt je naznanil, da so
bili nekateri voditelji revolte a-
retirani, nekateri pa so pobegnili
iz dežele, ko se je poskus za
strmogavljenje vlade izjalovil.
Revolto so organizirali pristaši
generala Isaasa Angarita. Sled-
nji je bil načelnik revolucionar-
ne vojaške junte, ki je bila str-
moglavljena v oktobru lanskega
leta.

Režim iranske province kapituliral

Teheran, Perzija, 12. dec.—
Premier Qavam je naznanil, da
je režim province Azerbaidžan,
ki meji na Rusijo, kapituliral.
Štiri vladne vojaške kolone so
prej invadirale to provinco. Ru-
ski poslanik v Teheranu je po-
slal protest iranski vladi, ker so
njene čete udrle v provinco. Na-
glasil je, da je invazija kršenje
dogovora, katerega je Rusija
sklenila s Iranom.

FRANCIJA NE BO IZPUSTILA NEMŠKIH VOJNIH UJETNIKOV

PARIZ, 12. dec.—Francija je
vrgla diplomatsko bombo v na-
ročje ameriškega državnega taj-
nika Byrnesa z naznanilom, da
ne bo izpustila nemških vojni-
h ujetnikov. Opozorila ga je na
dogovor, sklenjen 21. decembra
preteklega leta, ki določa, da
Francija lahko uposi vojne u-
jetnike, katere so ujele ameri-
ške čete, v industrijah, na kme-
tjah, pri popravilanjih cest in
gradnji poslopij.

Dogovor ne vsebuje nobene
provizije glede izpustitve vojni-
h ujetnikov. Število ujetnikov v
Franciji je 620.000.

Francoski krogi so odločno za-
nikali poročila, da je Francija
pristala na Byrnesov predlog,
da se izpustijo ujetnikov po-
srepi in dovrši do oktobra pri-
hodnjega leta.

Britsko-ruski predlog o razorožitvi zavržen

Ameriški državni tajnik Byrnes alarmiran.
Člani političnega odbora bodo obnovili
diskuzije. Program glede razgovorov
v Moskvi sprejet

New York, 12. dec.—Britsko-
ruski predlog glede splošne in-
spekcije vojaških sil in orožja,
na čigar podlagi bi morala Ame-
rika dati vse informacije in po-
datke ter razkriti tajnosti pro-
dukcije atomskih bomb do 1. ja-
nuarja, je bil zavržen. O vseh
fazah razorožitve se bodo dis-
kuzije obnovile na sejah članov
političnega in zaščitnega odbora
Zruženih narodov.

Na ta način je bil dogovor, ka-
tereza sta sklenila ruski zuna-
jni minister Molotov in Hartley
Shawcross, načelnik britske de-
legacije, razveljavljen. Shaw-
cross je označil sklenitev dogo-
vora za zgodovinski dogodek.

Senator Connally, represen-
tant Amerike v političnem in za-
ščitnem odboru, se ni zavedal
značilnosti dogovora. Iz tega
razloga ni ugovarjal. Zavedel
se je važnosti potem, ko je Paul
Henri-Spaak, predsednik skup-
ščine, izjavil, da dogovor pome-
ni razkritje tajnosti produkcije
atomskih bomb.

Britsko-ruska poteza je vzne-
mirila ameriškega državnega
tajnika Byrnesa. Naznanilo
pravi, da bo ta teden podal izja-
vo in pojasnil stališče Amerike
o vprašanju splošne razorožitve
na seji skupščine Združenih na-
rodov.

Doznava se, da bo Byrnes v iz-
javi naglasil, da Amerika še ni
pripravljena na razkritje tajno-
sti produkcije atomskih bomb.
On se ni udeležil seje politične-
ga in zaščitnega odbora, na ka-
teri je bil sprejet predlog o in-
spekciji vojaških sil in orožja.

Pričakuje se, da bo skupščina
Združenih narodov dovršila svo-
je delo ta teden. Nekatera spor-
na vprašanja še čakajo rešitve.
Med temi so zadeva Španije,
pravica vetiranja in problem po-
verjenosti. Delegati so bili in-
formirani, da bo pomožna orga-
nizacija Združenih narodov UN-
RRA razpuščena 1. januarja.
Ameriški državni departament se
je izrekel za ustanovitev nove
pomožne organizacije. Adlai Ste-
venson, ameriški delegat, je dal
zagotovilo, da bo Amerika še
nadaleje pomagala državam, ki
so utrpeli ogromno škodo v vojni,
na podlagi vzajemnih dogo-
vorov.

Jugoslavanski delegat Ljubo
Leontić je pobijal sugestijo gle-
de sklepanja vzajemnih dogovo-
rov. Dejal je, da je v konfliktu
z načelom mednarodne koopera-
cije.

Zavezniški stan je odredil tu-
di razpust po vladi dominirane
zavzvalne korporacije.

cije in solidarnosti. Ako bo
osvojena, bo omajala temelje or-
ganizacije Združenih narodov.

Na seji zunanjih ministrov šti-
rih veleisl — Amerike, Rusije,
Velike Britanije in Francije —
je bil sprejet program glede raz-
govorov in diskuzij med njimi
na konferenci v Moskvi, ki se bo
pričela 10. marca prihodnjega
leta. Sprejet je bil predlog, da
se pomočniki zunanjih ministrov
sestanejo v Londonu 14. janua-
rja. Pred pomočniki bodo na-
stopili reprezentanti malih drž-
av in izrazili svoja mnenja o
mirovni pogodbi za Nemčijo in
Avstrijo. Med temi državami so
Jugoslavija, Čehoslovakija, Pol-
ska, Holandska Belgija, Luksem-
burška in Danska.

Ministri so se sporazumeli
glede datuma podpisa mirovni-
h pogodb za Italijo, Rumunijo,
Ogrsko, Bolgarijo in Finsko, bive-
še sovražne države. Pogodbe
bodo podpisane v Parizu 10. fe-
bruarja. Bivše sovražne države
bodo morale poslati svoje repre-
zentante v francosko prestol-
nico.

Zasega imetja japonskega trusta

Vodilne družine
prizadete z akcijo

Tokio, 12. dec.—Glavni zavez-
niški stan je odredil zasega pre-
moženja trusta Zaibatsa, ki je
bil pod kontrolo desetih vodilnih
japonskih družin in industrij-
skih kombinacij. Premoženje je
prišlo pod kontrolo zavezniške
likvidacijske komisije.

Drastična odredba je bila iz-
dana in podpisana. Njen namen
je zlom monopolov, ki so finan-
cirali gradnjo japonske vojne
mašine. Premoženje je bilo pod
kontrolo finančnega ministrstva,
ki je tudi organiziral trust.

Odredba omenja vodilne ja-
panske družine v grupi Zaibatsa.
Te so Aikawa, Asano, Fu-
rukawa, Iwasaki, Mitsu, Nakaji-
ma, Nomura, Okura, Sumitomo
in Yasuda. Izdal jo je polkovnik
R. M. Cooper, načelnik likvida-
cijske komisije. Povezana je s
programom, ki določa razpust
japonskih monopolističnih kom-
binacij. Komisija bo ugotovila
vrednost premoženja.

Zavezniški stan je odredil tu-
di razpust po vladi dominirane
zavzvalne korporacije.

Bivši urednik franco- skega lista obsojen

Pariz, 12. dec.—Andre Algar-
ron, bivši urednik znanega dne-
vnika Le Petit Parisien, je bil na
obravnavi pred sodiščem spo-
znani za krivega kolaboracije z
nacisti v času nemške okupaci-
je Francije in obsojen v smrt.
Po obsodbi je bil postavljen ob
zid in ustreljen.

Debata o Indiji v britskem parlamentu

London, 12. dec.—Bivši pre-
mier Winston Churchill, vodja
konservativne stranke, je v pa-
lamentu izsilil debato o kritični
situaciji v Indiji. To je storil
kljub svari premijera Attlee-
ja, da bo debata zavrla prizade-
vanja za mir v Indiji. Debata
se je pričela danes in se bo ju-
tri nadaljevala.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združeno državo (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

NE SAMO MLADINA. TUDI STARI GRADIJO NOVO JUGOSLAVIJO!

Detroit, Mich. — Prejel sem pismo od mojega brata Vinka Potočnika. Med drugim piše:

"Že precej dolgo se Ti nisem oglasil. Spomlad sem se Ti kratko zahvalil za poslani paket, pozneje pa sem bil preko poletja tako zaposlen, da res nisem našel časa za daljšo pismo. Na kratko naj Ti poročam s čim se pečam.

Skrumno pokojnino uživam še vedno (imam samo 16 državnih službenih let), seveda je to premalo tudi za najskromnejše življenje. Zato sem se javil spomlad za službo v državnem gostinskem podjetju "Turist-hotel", ki je prevzelo v svojo režijsko vsa gostinska podjetja, hotele, zdravilišča in kopalnice. Določeno sem bil za upravnika Park-hotela in Kazine na Bledu, ki je bil po petletni zasedbi od vojaštva v obupnem stanju: večina inventarja je bilo odnešenega ali pokvarjenega, v kazinskih krasnih prejšnjih prostorih pa so imeli živino in prašiče. Vse drugo si lahko misliš. S celim štabom raznih obrtnikov in 50 nemških ujetnikov sem se lotil dela in v enem mesecu usposobil vse objekte za sprejem gostov. Toda to naporno delo me je z ozirom na mojo starost veljalo moje živice. Bil sem popolnoma izčrpan ter sem moral koncem julija pustiti vodstvo hotela.

Sel sem v Rovte, se malo odpeljal, potem pa sem se lotil ceste v domačem kraju. Izposloval sem pri vladi kredit v znesku 100.000 din. ter pričeli smo z nadaljevanjem graditve ceste Rovte-Češnjica, ki je bila med vojno prekinjena. S 70 udarniki, ki nam jih je dala na razpolago industrijska šola iz Kranja med poletnicami, smo precej naredili, toda dela še nismo dovršili. Zdej spet iščem delavce, da bi nadaljevali, pa jih je težko dobiti, ker je vse preveč zaposleno. Za prihodnji teden mi je obljubljen nekaj sezonskih delavcev, ki se vračajo iz Francije, in nekaj mladinskih udarnikov, vendar pa še ni sigurno, če jih bom dobil.

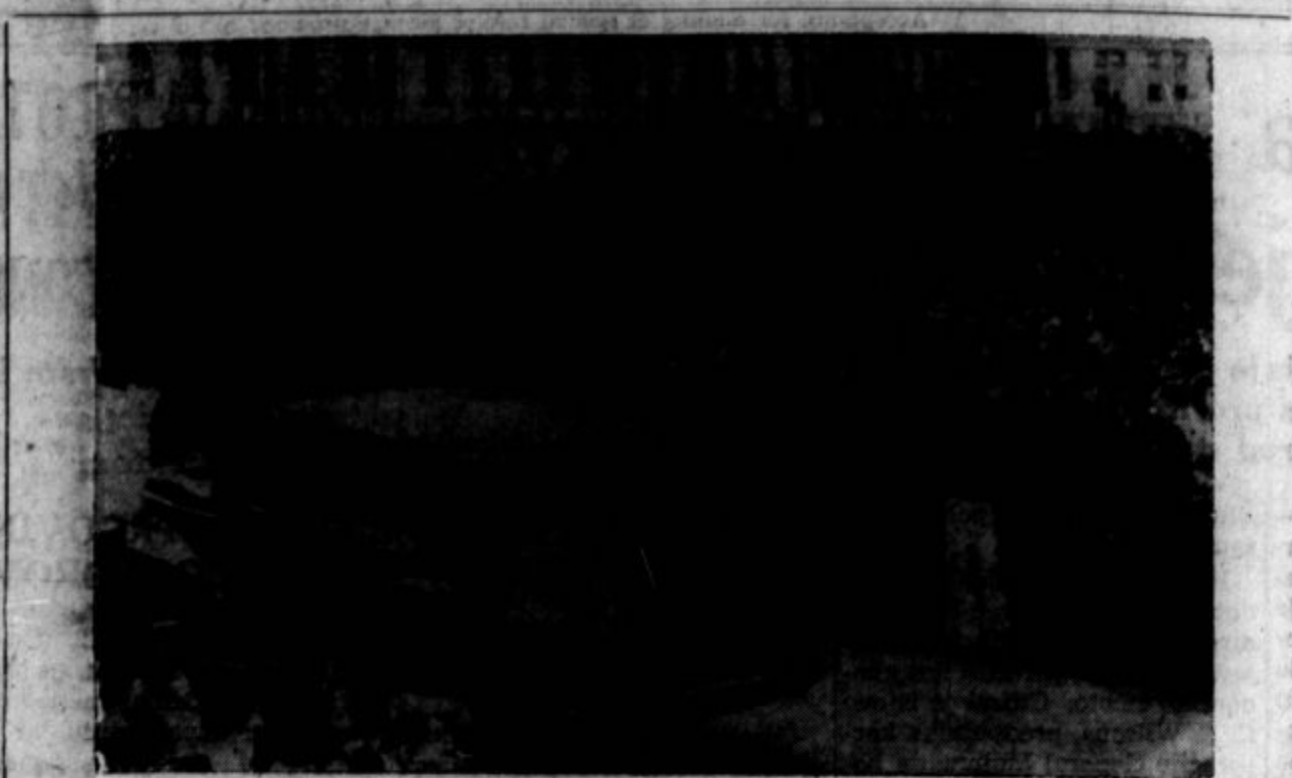
Medtem sem aranžiral v Rovtih neko kulturno prireditev v korist fonda za postavitev spomenika padlim domačim partizanom, kar nam je prineslo 12.000 din za spomenik. Vse to meni seveda nič ne nese, ker delam le v korist domačega kraja. Glede datih bom moral za službo. Če bo šlo po sreči, bomo v bodoče gradili tudi vodovod.

Po ameriških principih in navadah se Ti bo morda zdelo čudno, da delam to vse brezplačno, pa je to zdaj pri nas običajno, da obnovimo čimprej vse, kar je pokvarila vojna, ter da dosežemo po tolikih letih in desetletjih tujega gospodarstva in zastopanja malega slovenskega naroda v čim krajšem času višji kulturni položaj na vseh gospodarskih in kulturnih področjih. Z neverjetno naglico in zanosom se povsod obnovljajo porušene vasi, gradimo pokvarjene in nove ceste, železnice in tovarne. Razen belokranjske železnice, ki bo še letos gotova, obratujejo normalno že vse železnice v Sloveniji, čeprav so bile vse temeljito porušene.

Ob nedeljah se vsuže na tisoče tovarniških delavcev in meščanov, posebno pa šolske mladine, po vsej deželi in vse hiti s krampi in lopatami popravljati, obnavljati in nanovo graditi. Rečem Ti, da smo res lahko ponosni na vse to, kar smo dosegli. Gotovo si že kaj bral o "mladinski progri". To je železniška proga Breko-Banoviči v najhujšem terenu Bosne. Ta nova proga — 98 km dolga — se gradi od junija in bo končana koncem novembra. 40-50.000 mladincev iz vse Jugoslavije jo bo dogradilo.

Kaj je razlika med tem sadišnim "eksperimentom" in podobnimi zločinskimi eksperimenti nacističnih znanstvenikov??? Mi je ne vidimo in zato ta zločin prav tako obsojamo kot nacistični barbarizem! Ako bi tukaj v resnici šlo za Pravico, bi moral poleg nacističnih in japonskih vojni kriminalcev še nekdo drugi sedeti na zatožni klopi. In to v Washingtonu in Londonu!

Rudolf Potočnik.

V Oaklandu, Calif., je policija provocirala generalno stavko, ki je za nekaj dni paralizirala vse mesto. Organizirano delavstvo je odložilo delo, ker je policija akcušala zlobiti stavko pri dveh departmentnih trgovinah. Protektirala je skebe, ki so jih kapitalisti importirali iz Los Angelesa.

lo z brezplačnim delom v rekordnem času. Pred kratkim se je pričelo graditi na isti način najmodernejšo avto-strado med Zagrebom in Belgradom. Vidiš, to je polet novega časa brez zastarelega kapitalističnega birokratizma in liberalizma. Škoda, da sem že star, kajti rad bi še dolgo doživljal in sodeloval pri tem vsenarodnem vstajenju in zagonu. Prilagam Ti izresek iz včerajšnjega Poročevalca, iz katerega lahko razvidiš uspehe v naši industriji.

Glede prehrane smo že premagali gotove težave. UNRRA nam je veliko pomagala. Glede obleke smo še na slabem. Res moramo pošiljati naše tekstilne izdelke v druge federalne države za živice. Če dobijo kaj od oblačil pri vaši nabiralni akciji, Ti bom prav hvaležen zanje.

Zalostno je, da nam Anglosaksi tako nasprotujejo pri vseh naših ogromnih naporih, da pridemo enkrat do znošnega življenja. Človek kar ne more verjeti, kako perfidno nas hočejo opehariti za naše Primorje. Toda mi zaupamo našim diplomatom in smo prepričani, da ni bila zgovorjena zadnja beseda, kajti mi ne stojimo, temveč napredujemo v vsakem oziru.

Rovtarska moška mladina je vsa še v vojski. Turkov Rudl je na Primorskem, Janko v oficirski šoli v Belgradu, Joža je 50% invalid in je sedaj v službi v ministrstvu za trgovino, Tone pa je po vrnitvi iz angleškega ujetništva izvršil poljedelsko veliko maturo, zdaj pa je doma in čaka, da bo odslužil še vojaški rok, ker ni bil v naši vojski. Potočnikovi hodita dva v ljudsko šolo, eden pa v gimnazijo. Drugače ni v našem sorodstvu nič novega.

Kakor slišim in berem, so v Ameriki dobri časi tudi minili, mislim pa, da ne bo Tebi in Tvoji družini nič hudega. Oglasi se kmalu. Pozdrave od vseh — Tvoj vdani brat Vinko."

Rudolf Potočnik.

TRIDESETLETNICA ZBORA ZARJE KRASNO USPELA

Cleveland, O. — Kakor vsako leto, tako je imel zbor Zarja tudi letos svoj koncert na Zahvalni dan. Letos je ob enem praznoval 30-letnico svojega obstoja. Koncert s spevoigro "Čevljar in vrag" je bil sijajen uspeh.

Moje poročilo bo kratko, ker nimam časa, da bi ves program in potek priredbe opisal. Da, uspeh je bil velik z moralnega in gmočnega stališča. Igralci, pevke in pevci so izvršili najboljše svoje vloge in petje. Še posebno lepo so zapeli partizanske pesmi, katere naši posetniki zelo ljubijo.

Udeležba je bila tako velika, da se je nismo take nadejali, in sicer pri popoldanskem programu in prav tako zvečer na ple-

su. Ker so bili posetniki zadovoljni s popoldanskim programom, so v pretežni večini ostali v dvorani in se zabavali pozno v noč. Vse je plesalo, rajalo, pelo in pilo.

Kot druga leta, tako sem bil tudi na tem koncertu ves čas zaposlen s prodajo trošnih listkov. S soderugom Ludvikom Medveškom sva jih prodala za več kot \$950. Torej ta vsota kaže lep uspeh. Tudi drugi delavci so bili pri pripravi. V kuhinji so delale naše pridne ženske z Rose Jurman na čelu. Prav tako so bile pridne naše mlade strežnice pri mi-zah, kakor tudi naši stalni in vtrajni točaji.

Najlepše čestitke zboru Zarje ob 30-letnici!

Anton Jankovich.

ŠKOFU ŽELI VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE...

Sharon, Pa. — Kot dober katoličan, sem se namenil napisati za božične praznike odprto pismo škofu Gregoriju Rožmanu:

Prezvišeni! Ne pišem Vam radi Vas, ker vem, da ne potrebujete moje pomoči ali celo obrambe. Dobro vem, da imate zase in za svoje izdajalstvo dovolj tolažbe v Vatikanu.

Ni mi treba razlagati, kako jaz kot verni katoličan razumem Vaš položaj, zlasti Vašo obsodbo na 18 let prisilnega dela. Koliko manj bi bilo gorja, koliko očetov in zavednih mladeničev bi bilo danes še živih, če ne bi bilo teh prezvišanih izdajalcev. Gorja in grozote, katere so pretrpeli v vojnem času, so nepopisne in jih človek, ki jih ni sam preživel, ne more razumeti.

Prezvišeni, jaz nisem bil popolnoma nič iznenaden, ko sem zvedel za Vašo obsodbo, nasprotno, skoraj začudil sem se, da vas niso obsodili v smrt, kakor za služite. Obsodba na 18 let težkega dela ne more v svetu odjekniti tako mučno kot kaka obsodba na smrt.

Prezvišeni, videl sem sliko, ki kaže Vaše iskreno pozdravljanje zločinca Roemerja, ki je podpisal smrtno obsodbo za stotine slovenskih talcev. Na sliki se prisrčno smeje nemškemu generalu in mu stresate roko, kot da bi hoteli reči, dobro delo ste izvršili, gospod general!

Prezvišeni, 20. aprila, na Hitlerjev rojstni dan, ste blagoslovili slovenske domobrance, ko so prisegli zvestobo Hitlerju, zaeno pa se zaobljubili, da se bodo borili proti zaveznikom in partizanom. Torej, ker ste veliko pripomogli, da je toliko grobov po vsej Sloveniji, Vam včasim vesele božične praznike!...

Jack Yeri.

SODNIK NE BI SMEL SODITI MAJNARJE

St. Harris, Colo. — Noben sodnik ne bi smel imeti pravice soditi majnarje. Sodijo lahko Johna L. Lewisa, ne pa prero-garja, kateri je prisegel ob vstopu v unijo zvestobo organizaciji. Če prisega kaj velja pri sodniku, bi morala imeti veljavo tudi premogarjeva.

Anton Dolinar.

PISMO IZ TRSTA

Fontana, Cal. — Zopet sem prejel pismo od Pavla Bezeljaka iz Trsta. Ker pojasnjuje sedanje razmere v Trstu, bo gotovo zanimalo naše čitatelje, zlasti Primorce. On piše:

"Dragi Mike in Mary Missouri! — Ponovno se Vama javljam in sporočam, da sem prejel Vajino pismo. Najlepša hvala! Upam, da sta prejela moji dve pismi, v katerih sem sporočil, da sem prejel paketa v redu. Oba sta bila poslana skozi Jugoslavijo, kajti na paketih so bili listki z imenom "Beograd". Vidi se mi, da sedaj gredo paketi namenjeni za Trst skozi Jugoslavijo. Morda radi tatvin, ki so se dogodile v Trstu. Seveda, tatove niso nikdar dobili.

V Reki in Splitu so precej uredili in sedaj tudi v teh dveh pristaniščih pristanejo ladje in tako tatovi tja ne morejo iti, kajti bi jih takoj ujeli. Nekoč sva se pogovarjala o tržaškem pristanišču, namreč da lahko pridejo pristanišče popolnoma na mrtvo točko.

Razne stvari, ki ste mi jih poslali, sem dal raznim potrebnim Slovincem, za kar se Vam lepo zahvaljujem. Zelo sem Vama hvaležen za vse poslano. Sedaj sem prav dobro oblečen in obut. Zelo sem hvaležen tudi stricu in teti, ki me sploh ne poznata, a sta mi poslala že štiri pakete. Mike in Mary, Vajine gostoljubnosti še danes ne morem pozabiti. Na Vajin dom sem prišel kot da bi bil moj.

Pisma prihajajo v Trst nenehno, naša pisma pa pregledajo. Paketi sedaj prihajajo v redu, ker gredo skozi Jugoslavijo. Sicer vzame pošiljatev več časa, toda glavno je, da pride.

Tukaj imamo še vedno slabe razmere. Človek ponoči ni varen pred napadi. Tukajšnji fašistični časopisi skušajo prikazati, da vlada nered v coni B, a je faktično prav nasprotno. Domačini nismo pričakovali, da bodo tuji z nami tako grdo postopali. Sploh se dogajajo stvari, ki jih ni mogoče opisati. Slovenci smo bili in smo še vedno prijatelji Američanom, sedaj pa zapostavljajo in dajejo prednost tistim, ki so se borili proti njim. Kdo more Slovincem očitati, da smo se prodali. Mi se nismo prodali ne med vojno in ne sedaj, vzlic temu pa prav nad nami vih-tijo količke, ki so na koncu okovani z železnimi obročki. Tu se vidi, da je Slovanom in poštenim Italijanom vzeta obljubljena svoboda, za katero smo se bojevali.

Pred dnevi so se izjavili delavci in kmetje iz okolice Tržica, da ne bodo sprejeli lažne nadvlade, ampak bodo šli rajši zopet v gozdove. Seveda, tukajšnji kapitalisti se ne brigajo ne za Slovence in ne za Italijane, temveč le za dobiček. Oni nameno-ma ustvarjajo sovraštvo med Slovenci in Italijani, da nas potem laže zaslužijo.

Da, danes imamo na vseh straneh sovražnike, a mi se jih ne bojimo, kakor se jih nismo bili

v vojni. Seve, lahko je nati proti delavcem, ki nim-roža v rokah, rad pa bi-koliko korajže bi imeli, če imeli orožje.

Vse kaže, da bo huda to zimo, kajti draginja zela Cene živil so poskočile o 50%. Tukajšnje trgovine cer obložene z vsakovrstni-brotami, a delavec jih la-da samo od daleč. Tu la-svoboda za fašiste in tu domačine, ki so se boje-svobodo, je pa zapor, lako-ke! Ako bi bilo kaj prav-morali najprej zaposliti d-ne in šele potem tuje, a prakticirajo prav narobe-mojem mnenju imajo nam-nimale sestradi, tako da-pustili svoj rojstni kraj, n-tuji laže zavladali mestu.

Tu imamo zelo lepo. Sedaj pa bom zaključil te-ce, prihodnjic pa Vam bo-ko več. Pozdravljam pra-Vas in vse Fontane. — Bezeljak."

Mike Mico

RAZNE NOVICE

West Middlesex, Pa. — lovci-ostrostreci so se pod-1. decembra na lov na srn-150 milj oddaljene hribe-se je pričel 2. dec. Šli so-den dni v emparijske hr-sicer Joe Godina in njego-na, Frank Valentinčič in-John Valentinčič, Joe-Anton Biček, Eddie M-Frank in Louis Zagar, Joh-vak ml. in John Kvoch (druge hribe pa so šli tudi-Jack Zagar, Steve Robi-Frank Biček.

Druga leta sem šel s prv-pino tudi jaz, letos pa sem-doma. Odpeljali so se s-avtomobili in s seboj vze-menazo, seve, tudi dobro-ico. Med hribi so najeli p-no hišo za teden dni. Zeli-veliko sreče in povratek-gači...

Tu je začelo prvič sne-decembra, drugi dan pa-imeli že osem palcev snega-sko leto pa je prvič zapal-na 22. novembra.

Na dan 2. dec. pa se je v-dlesexu zgodila velika ne-Mr. Ambrič, rodom Hrv-odšel 1. dec. na lov na sr-doma pa je ostala žena s-otroki. Vsed prvega sne-je postalo mrzlo in žena je-rila preveč peč, tako da-razpočela in nastal je pož-na se je rešila, dočim je o-tremi otroki zgorela. Ot-bili stari: pet mesecev, d-tri leta. Požarna obram-mogla nič rešiti. Sedaj-moža, ki je na lovu nekje-bih, naj se vrne domov, a-ni več hiše in ne treh otro-žalostno!

V mesecu decembru ima-dnevem rešit volitve o-kov naših društev. Malo-vsakem društvu pa bodo-servirali malo okrepila-udeležili vsi člani in član-nih sej.

Kakor sem čul, bo v S-skem domu na večer o-prirredbe tudi letos Mikl-imena obdaril. Le prdit, b-gotovo ne bo! Želim vse-sele božične praznike in-novo leto!

Anton Valentin

POIZVEDOVANJA RDEČEGA KRIŽA

Chicago, Ill. — Kornelija Zibertova ulica 17, Ljubi-Slovenija, nas je vprašala-poizvedeli kje se nahaja-Mavric, ki je nekdanji 11917 Normal ave., Chic-Ako bi kdo vedel kje-haja navedena oseba, n-haja Rdečemu križu. 529-roči Rdečemu križu. 529-Wabash ave., Chicago 5. pa telefonira Wabash 783-tension 384. Rdeči

NAROCNIKOM

Datum v oklepaju na p-(Dec. 31. 1946). poleg-imena na naslovu pome-vam je s tem datumom-narocnina. Ponovite je-časno, da se vam list ne

Zločini in zločini!

Ko so bili nacistični velekriminalci lani postavljeni pred izredno vojaško sodišče zmagovalcev v Nurenbergu, so bili obtoženi tudi zločinstva proti človeštvu. Pod slično obtožnico se zadnje tedne zagovarja v Nurenbergu tudi okrog 20 nacističnih zdravnikov, ki so nacistične žrve v koncentracijskih taboriščih uporabljali za morske prasičke, to je v imenu nacistične vede delali na njih najbolj sadiščne in ogabne eksperimente — slične kot jih delajo profesorji in drugi znanstveniki v laboratorijih na živalih, miših itd. Ravno ko pišemo te vrstice, čitamo, da tožilstvo zahteva smrtno kazen za te nacistične zdravnike.

Zadnja leta se je ves civilizirani svet zgražal nad nacističnim sadizmom, ki je svoj neprimerni barbarizem organiziral tudi na znanstveni podlagi. Svet se bo zgražal nad tem barbarizmom še dolga pokolenja — sploh, dokler bo čital zgodovino.

Svet se bo zgražal še nad nekim drugim barbarizmom, ki po svoji ciničnosti nič ne zaostaja nad nacističnim barbarizmom. Edina razlika med obema je v tem, da je bil prvi bolj rafiniran, bolj premišljen, navidezno manj sadiščen in storjen v imenu — "obrambe demokracije", "krščanstva" in "civilizacije"!!!

V mladih imamo razdejanje dveh japonskih mest, Hirošime in Nagasakija z atomsko bombo. Medtem ko je hitlerjevem zelo mesece predno so v svojih človeških klavnicah sadiščno pokončili 200.000 svojih žrtev, se je pokončanje Hirošime in Nagasakije vršilo v momentu. Okrog 70.000 Hirošimcev in Nagasakijcev sploh ni občutil nobene, vsaj pa ne dolge agonije, marveč so bili pri priči mrtvi. Tisoči so se tudi v momentu spremenili v prah in paro in o njih ni bilo najmanjšega sledu. Druge žrte, po številu okrog 130.000, so ob večjih ali manjših agonijah pomrle v teku nekaj tednov vsled radioaktivne snovi, odnosno žarkov, ki so jim uničili krvne stanice in razkrojili mišičevje.

To je bilo do danes najbolj rafinirano masno ubijanje človeka po človeku... Z atomsko bombo!

Prej smo omenili, da so bili nacistični glavni kriminalci postavljeni na zatožni klop tudi pod obtožbo "zločinstva proti človeštvu". Noben pravico ljuben človek ne more temu ugovarjati ali pa se zgražati nad sodnijskim procesom, ki je imel vsaj v mali meri kaznovati velike nacistične kriminalce za storjene zločine. Toda vse izgleda, da so bili ti velezločinci postavljeni pred sodišče zmagovalca vsled tega, ker so izgubili vojno, ker so se znašli med poraženci. Tista obtožnica o "zločinstvu proti človeštvu" je bila izdelana le za — poražence, ne tudi za zmagovalce, čeprav so slednji lahko krivi — zločini proti človeštvu.

Zakaj pravimo to? Kaj nas je napotilo k tem besedam?

Ko smo "mi" vrgli prvo in drugo atomsko bombo na Japonsko, je svet zastrašen in se zgrozil. Ko so prišla poročila o grozovitem razdejanju v Hirošimi in Nagasakiji, je marsikak Američan sklonil glavo od sramu in dejal, da "mi nismo nič boljši od nacijev...". Te besede je slišal človek tudi iz ust ljudi, od katerih bi kaj takega nikdar pričakoval — od čisto preprostih ljudi, ki se za politiko niso nikdar zanimali in jim je bila španska vas. Sem pa tam se je kdo oglasil tudi po radiu in v tisku in dejal, da je to največja sramota za veliko Ameriko.

Več glasov je seveda bilo, ki so ta zločin nad človeštvom opravičevali, čes, da sta ti atomski bombi skrajšali vojno in ohranili več življenj kot sta jih pokončili. Vsakdo je lahko čital ali slišal po radiu ali drugače, da je Amerika s tema bombama ohranila življenje morda tudi do pol milijona ameriških vojakov. Drugi so kažuistično moralizirali, da bi tudi japonske izgube znašale veliko več kot je bilo število mrtvih ali pogrešanih (spremenjenih v prah in sopo) v Hirošimi in Nagasakiji, ako bi bila vojna trajala še nekaj mesecev, to je, ako bi zavezniške sile morale invadirati Japonsko. Nekateri so tudi rekli: "Kaj pa je razlika, če razbijete mesto z eno samo atomsko bombo ali s tisoč 'blockbusterji'?" Dostavili so še cinično, da s slednjim le podaljšate agonije.

Stvar je pri tem ostala in tisti, ki so odgovorni za ta zločin nad človeštvom, so kazali in se zgražali nad nacističnimi velebarbarji in odredili, da morajo pred vojno sodišče v Nurenberg.

Stvar je tako ostala do zadnjega časa. Zadnjič pa je treščil svojo bombo angleški premier Attlee, ki je v parlamentu na interpelacijo odgovoril, da je Japonska uradno prosila za mir 23. julija 1945, to je 15 dni PRED treščanjem prve atomske bombe na Hirošimo!

To meče popolnoma novo luč na vso to zlo grotesko in daje enak pečat kriminalstva proti človeštvu vsem, ki so dali povelje za treščanje atomske bombe na Japonsko, oziroma niso prekalici tega povelja potem, ko so imeli v rokah japonsko ponudbo za kapitulacijo. Še več! Ni jim bilo dovolj sadiščno razdejanje Hirošime, marveč so šest dni pozneje treščili še drugo bombo na Nagasaki!

Ako ni to v nebo vpjooč zločin proti človeštvu, potem sploh ne vemo, kaj naj te besede pomenijo.

V Tokiju sedi na zatožni klopi že dalj časa večje število japonskih vojni zločincev. Pravilno in pravično! Toda največja farsa je v tem, da so jih ukazali posaditi na zatožni klop oni, ki so odgovorni za veliki zločin in v nebo vpjooč greh, katerega so storili tako cinično nad Hirošimo in Nagasakijem. Ne samo nad temi mesti, marveč tudi nad to deželo in ostalim svetom, kajti na podlagi Attleejeve izjave so visoke glave nekje — v Washingtonu ali kje drugo — faktično namenoma podaljšale vojno za več tednov samo zato, da so nad par mesti in stotimi ljudmi lahko preiskusili — atomsko bombolli! Pri tem se niso čisto nič zmenili za življenje tisočev lastnih vojakov, ki so bili cinično žrtvovani za nasladi "krščanskih", demokratskih in "civiliziranih" državnikov in generalov!

Vesti iz nove, prerojene Slovenije in Jugoslavije

Redenski pregled iz Slovenije

(Od našega stalnega dopisnika.)

TRST V BOJU ZA SVOJO LJUDSKO SKUPŠČINO

Okrožna skupščina slovensko-italijanske antifašistične unije se tržaško okrožje je sprejela sklepe o bodočem političnem statusu unije. Drugi važni sklepi so izraženi v zahtevi po osnovenju bloka vseh demokratičnih sil, o odstranitvi vseh okupacijskih čet v najkrajšem času ter o neizprosnosti borbi za priključitev Trsta k tržaškemu svobodnemu ozemlju.

V Trstu je bilo osnovano enotno republikansko gibanje za neodvisnost tržaškega svobodnega ozemlja, v katero sta se združili socialistična republikanska stranka in Trst v neodvisni politični svobodni Julijske Krajine. V svojem političnem programu je glavno načelo popolne demokratizacije tržaškega statusa, pravice tržaškega prebivalstva do samouprave proti vsakemu političnemu kolonializmu, s strani interesiranih imperialističnih trgov. Združitev "Republikanskega gibanja za neodvisnost tržaškega svobodnega ozemlja" v "Enotno demokratično fronto tržaškega ljudstva" je dokaz velike borbene sile proti kolonizaciji in proti poizkusu, da bi rekonkistatorji zanesli med slovenski in italijanski živeli nov val medsebojnega sovraštva.

SLOVANSKI KOMITET V LB SLOVENIJI USTANOVILJEN

Začetkom novembra je bil ustanovljen v Ljubljani slovenski komitet Slovenije. V predstojništvu komiteja so: ministar France Kozak, pesnik Oton Župančič, književnik Josip Vidmar, predsednik Akademije znanosti dr. France Kidrič, članica izvršnega odbora OF Lidija Šentjura, književnik France Bevk, pisatelj Josip Kozak, Ivan Regent ter Boško Šiljegović. V tajništvo pa sta dr. Jože Potrč ter Rozika Stefanova. V komitetu je ustanovljena tudi sekcija za slovenske izseljence in manjšine. Jugoslovanski "slovenski komitet", ki je bil ustanovljen leta 1944 v Beogradu, vrši važno kulturno delo na medsebojnem spoznavanju in zbliževanju slovenskih narodov.

Gospodarstvo NA PRVEM KONGRESU ZADRUŽNE ZVEZE

Jugoslavije v Beogradu je razpravljal predsednik gospodarskega sveta FLRJ Boris Kidrič osnovne misli, ki vodijo današnje ljudsko zadrugništvo. Povdaril je zlasti najvažnejšo nalogo zadrugarstva v pomoči pri izvajanju narodnega gospodarstva. Interes jugoslovanskega državnega sektorja gospodarstva je istočasno tudi interes vsakega delovnega človeka naše države. V vprašanju privatnega gospodarstva sektorja in

Algorična slika iz filma, ki ga je izdelala klobučarska unija ADF v New Yorku. Slika prikazuje kapitalističnega zmaja, ki hoče zadaviti organizirano delavstvo. Posnetki tega filma "Good Men and True" se dobe pri United Hatters, Cap & Millinery Workers, 245 Fifth Ave., New York, N. Y.

postati prave organizacije delovnih množic.

NASADI BOMBAŽA V DALMACIJI

Doslej smo pridelovali bombaž samo v Makedoniji. Ker sta zemlja in podnebje v Dalmaciji prikladna za gojitev te industrijske rastline, bomo prihodnje leto zasadili bombaž tudi v Dalmaciji. Poskusi za gojitev te rastline ob izlivu Neretve, ki so bili izvršeni že letos, so dali ugodne rezultate. Radi letošnje suše koruza in ostali nasadi niso obrodili. Obnesel pa se je kljub suši—bombaž. Zaradi tega bodo prihodnje leto sadili bombaž na poljih, ki so bila doslej obdelana s koruzo.

IZMENJAVA DOBRIN MED DRŽAVAMI

S posredovanjem Unre smo poslali Albaniji 2.000 ton cimenta, Poljski smo izročili v zameno 480 težkih vagonov, ki niso primerni za jugoslovanske proge, dobili pa smo 15 težkih lokomotiv ter 75.000 ton premoga in 50.000 koksa. Iz Čehoslovaške smo na račun zamenjave dobili 2.000 ton sladkorja. Tako si tovariško pomagamo pri obnovi.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

PODIRAJOČA SE CARSTVA

Napisal Owen Lattimore

Predstavniki Nizozemske v Washingtonu so zelo previdni v ocenjevanju sporazuma, katerega je sklenila nizozemska vlada s indonezijskimi nacionalisti. Nikakor nečejo z besedo na dan in le omejujejo, da je dogovor plod naporov pametnih in dalekovidnih nizozemskih konservativcev, ki so storili vse kar so le mogli, da preprečijo razpad nizozemskega carstva, pred vsem pa, da preprečijo to, da bi vodstvo prešlo v roke "ekstremistov".

V zvezi s tem je izredno zanimiv komentar, katerega je angleški cenzor zdaj, ko so britanske čete zapustile Javo in druge nizozemske otoke, odobril, namreč, da so bile poslani angleške čete v Indonezijo pred vsem v cilju, da podpro kolonialno strukturo nizozemskega carstva, ki se je bila začela podirati po razslu japonske administracije. Angleži so nam zdaj tudi povedali, da so utrpeli precej izgub za časa svoje intervencije—približno 600 ubitih in isto število so imeli dezertirjev.

Ta podrobnost je velike važnosti. Ne bomo pretiravali, ako trdimo, da je najvažnejša vest za kolonialne države, po sličnih poročilih iz Indije, da so se muslimani in drugi Indijci združili v poteku upora indijske mornarice začetkom tega leta.

Varnost vsake kolonialne dežele temelji v bistvu vedno le na tem, da mora imeti kolonialna sila možnost, da nabere med svojimi kolonialnimi podaniki vojaštvo, ki je zanesljivo in pripravljeno držati ostalo kolonialno prebivalstvo ob tla. Nekaj malega evropskih čet je seveda potrebno—tem pripada naloga, da preprečujejo revolto kolonialnih čet. Toda dežela, ki bi hotela držati svoje kolonije izključno le z evropskimi vojniki, bi kmalu spoznala, da je taka straža predraga.

Iz tega pa tudi sledi, da je ni resnejše krize za kolonialne po-

sesti kot ona, kadar začno vojniki, nabrani med domačim prebivalstvom, prehajati na drugo stran. Nacionalistični pokreti v kolonijah so šele tedaj zares nevarni za vladajočo državo, kadar postanejo tako močni, da potegnejo za seboj tudi dober del vojaštva, nabranega med domačini. Kolonialna carstva torej nikdar ne morejo brez politike "deli in vladaj". V vsaki koloniji je neobhodno potrebno vzdrževati neslogo med domačim narodom, tako da je prva skupina pripravljena v slučaju upora streljati na drugo, in obratno.

Cim se pojavi pokret, ki je dovolj silen, da ozdravi te notranje spore, je tuja oblast obsojena.

Britansko in nizozemsko kolonialno carstvo sta oba pod silnim pritiskom domačih nacionalnih pokretov, ki so tako silni, da se je bati, da bodo sposobni igrati to veliko politično vlogo. Francoska pozicija v Indokini je nekoliko drugačna, to da tudi tam se drže le s silo, katero jim daje Francije iz Evrope—in sredstva, ki prihajajo od tam, se od dneva do dneva manjša.

Poglaviti problem je seveda angleški. Položaj v Indiji je tako napet, da so Britanci prisiljeni držati tam izredno močne evropske čete—kar pomeni veliko finančno breme. Istočasno pa so poslali neobičajno število oddelke indijskih čet v druge dežele—v Sredozemlje, na Grško in celo na Japonsko.

Tu, v tem nenaravnem položaju razdelitve britanskih vojaških sil, je iskati Bevinovo obotavljanje napram sovjetskim predlogom, da se napravi popis vojaških sil, nastanjenih v tujih deželah. Ne le število različnih britanskih vojakov, temveč tudi porazdelitev posameznih enot je stvar, ki bi utegnila presenetiti svetovno javnost.

A čemu postajajo kolonialne čete čedalje manj zanesljive? Brez dvoma bo res, da je vpleten v to komunizem—toda nikakor ne ruski komunizem. Ako bi na primer Nizozemci hoteli obdolžiti Ruše, da so krivi njihovih težav v Indoneziji, bi se le osmešili, kajti jasno je, da je bil nacionalistični pokret v Indoneziji popolnoma izoliran od Rusije že dolgo časa. Radi tega govore Nizozemci vedno o nekih "ekstremistih".

Odgovor na to vprašanje je seveda vzgled kitajskih komunistov, ki so pokazali svetu, da se najrazličnejše politične struje v zaostalih deželah morejo in morajo združiti v svrhu dosega skupnega programa.—ONA.

Ta dva Newyorčana, člana unije uradnih uslužbencev CIO, urgirata mečane, naj bodo budni proti odpravi kontrole stenarine, za kar pritiskajo na vlado realitetni interesi.

Boj za nemške učenjake

WASHINGTON.—ONA — Iz uradnih krogov prihaja vest, da načrt vojnega ministrstva, ki namerava privesti v to deželo približno 1000 nemških učenjakov, pripravljenih postati ameriški državljani, dobro uspeva, kljub odločnemu odporu zunanjega ministrstva.

Zunanje ministrstvo je bilo proti temu, ker se je bati nepopolnih političnih posledic. Pričakovati je, da bo odmev v javnosti zelo nepopolen—v trenutku, ko mnogo žrtve nacizma ne more najti zavetišča, naj se pripusti sem učenjake, ki so podpirali Hitlerjevo vojno. Toda generalni štab je baje pobil vse protirazloge z utemeljitvijo, da velja privesti v to deželo dober del nemške znanosti.

Iz zanesljivih virov je znano, da je generalni štab privedel v Ameriko kmalu po koncu vojaških operacij približno 200 nemških učenjakov, ki so se bili bavili z raketnimi granatami. Zdaj je približno 300 nemških učenjakov v tej deželi. Pričakuje se, da jih bo prišlo še dodatnih 700, in sicer s svojimi rodbinami.

Armada bo imela skrbeti za to, da prepreči vstop nevarnih političnih elementov. Namenovano je, da bodo morali čakati 6 mesecev na preizkušnji predno jim bo dovoljeno, da zaprosijo za državljanstvo listine. Navzlic temu je nekaj ameriških učenjakov, ki trde, da se nahajajo med njimi tudi čisti nacisti.

Nekateri predstavniki vojnega ministrstva, katerih ni dovoljeno imenovati, priznavajo, da je eden namenov tega postopka, da se prepreči, da ne bi del teh učenjakov prišel v roke Rusom. Vojno ministrstvo je baje zaprosilo več univerz, da pripravijo mesta zanje in bo tudi samo nosilo vse stroške njihovega delovanja. Del teh Nemcev bo zaposlen z državnih službah, del pa bo prepuščen zasebni industriji.

Jugoslovanska-italijanska pogajanja

NEW YORK.—ONA — Tukaj se je razširila vest, da se pogajanja med Jugoslavijo in Italijo sicer nadaljujejo, a da je bil poizkus najti rešitev tržaškega problema v neposrednih pogajanjih končnovejavno opuščen.

Italijanski zunanji minister Nenni želi vzpostaviti diplomatske odnose z Jugoslavijo. Italijanski ambasador Quarone je baje stavljal tozadevne predloge in kot se sliši, ni nalletel na odgovor s strani Jugoslavije. Nekaj napredka je tudi v zadevi, ki najbolj loči obe deželi, namreč v vprašanju povratka italijanskih vojnih ujetnikov.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali si čitate vsak dan?

Resen nepokoj se šele pričinja!

F. A. Vider

Industrijalni nepokoj in stavke so objele to deželo poslednje čase v takem obsegu, kot je ni primere v njeni zgodovini. Kljub temu se trudijo naši državniški prepričati svet, da je ni bolj vzorne dežele na svetu in širše demokracije kot pri nas v Zedinjenih državah. Ampak ljudem izven naših meja, brez ozira kako poželjivo mogoče kdo gleda nanje, vseeno ne gre v glavo, zakaj toliko delavskega nepokojja pri nas, če se hočemo kazati kot vzor drugim, oziroma naš gospodarski sistem. Delavci, brez razlike kje so uposleni, vendar ne gredo na stavke s takim veseljem, kot na primer na nedeljski piknik, ampak so v to prisiljeni, ker ne morejo mirnim potom prepričati svojih gospodarjev, da plača, katero prejema za svoje delo, ne odgovarja potrebam dostojnega življenja njim in njihovim družinam.

Kakšen je naš gospodarski red, priča silno kričanje v javnosti od strani velikih interesov proti stavkarjem ter njihovim voditeljem. Zaenkrat je v tem oziru najbolj odlično mesto določeno predsedniku premogarfjev, Johnu Lewisu, kateri želi za rudarje izposlovati nekaj upravičenih koncesij, katerim se pa upirajo operaterji. Tudi odisce, če ravno ne privikrat, se je postavilo na stran vladajočih in prisililo premogarfje, kakor njihovemu predsedniku, precej trdo zausnico v obliki denarne globe. Tako se pri nas postopa z ene vrste državljanj, dasiravno se hoče svēt prepričati, da tu vlada v vseh ozirih enakopravnost in pravica.

Ko gre na stavko podjetnik, industrijalist, ki ne mara na trg postaviti produktov za ceno kot mu jo je vlada določila, ampak jo hoče sam diktirati ljudstvu, ob enem delavstvu, je v obeh naših demokracijah mučenik, katerega se opravičuje na vse mogoče načine. Trgovci sme vsak čas zvišati cene živilijskim potrebščinam, kot so meso, krompir, kruh itd., brez vprašanja, če bo mogoče delavcu na podlagi obstoječih plač iste kupovati, pa se nihče ne zgraža. Ko pa delavec vpraša za povišek plače,

da mu bo mogoče za svoj življenjski obstoj kupiti podražene živilijske produkte, tedaj se pa kličje ogenj in žveplo nanj.

Govorice se širijo, katere brez dvoma v vsem niso brez podlage, da so skladišča z gotovimi ljudskimi potrebščinami založena, da nimajo v več slučajih kam spravljati produktov, toda nihče se ne oglasi ali zahteva, da je treba dotične industrijalce postaviti pred sodišče, če takoj ne postavijo produktov na trg. Tak gospodarski red je pri nas in takega bi radi vpeljali tudi drugod po svetu, ker pod njim se privatno podjetništvo res ne more najmanj pritoževati.

Proti istim deželam, ki ne marajo Byrnes-Bevinove demokracije "karjole", se pa intigira na vse mogoče načine in vodi sistematična propaganda v upanju, da se bo koncem konca nekaj le prišlo ljudskih mas, ki naj bi se jih porabilo za vsak slučaj.

Nestetokrat je bilo že omejeno, bodisi po radiu ali časopisu, da bi v Rusiji voditelji industrijalno organiziranega delavstva ne mogli početi to, kar delajo tukaj, namreč v skrajnosti pozivati delavstvo na stavke. Ampak primerjati garanje ameriškega delavstva za privatne podjetnike, ki si kopičijo osebne dobičke, z ruskim, ki dela kolektivno ali skupno za dobrobit splošnosti in koder se ves dobiček od produkcije zopet vporabi v korist delavstva, je največja absurdnost. Najbolj enostavna primera bi bila, če rečemo, da stavkati v Rusiji bi pomenilo isto, kot če bi šla na stavko mati v družini in ne bi hotela kuhati za svoje otroke ali družino. To razliko med našim in ruskim gospodarskim sistemom se kajpada previdno zakriva in se kaže le slaba stran, računajoč, da mase itak ne znajo soditi pravilno o tem vprašanju.

Delavstvo v tej deželi naj bo pripravljeno na še večja razočaranja kot jih je doživelo poslednje dni, ker ta vojna je marsikateremu narodu odprla oči in je prišel do spoznanja, da se ima predvsem zanašati nase in svoje lastno neodvisnost.

ŠE ENA PROSTA LUKA ZA AMERIKO

Naš zvezni oddelek za trgovino je nedavno avtoriziral pristanišče v New Orleansu, Louisiana, da odpre prosto cono za zunanjo trgovino, kot pomoč trgovini iz drugih dežel. Ko bo ta zunanja trgovska cona odprta v letu 1947, bo to le drugo predelje proste luke v Zed. državah. Koliko Američanov je sploh vedelo, da je že bilo tu zpostavljeno predelje proste luke—Foreign Trade Zone I—ki je kot tako operiralo že izza leta 1937?

Omenjena ameriška prosta luka je del newyorškega pristanišča in je znana pod imenom Stapleton, Staten Island, N. Y. Ustanovljena je bila po vzorcu 40 ali več prostih luk v Evropi in Aziji. Po zadevnem zakonu, ki je bil sprejet v našem kongresu l. 1934, je prosta luka izolirano, ograjeno in zastraženo predelje v vhodni luki nami ali v njeni bližini. Obratuje pod zveznim nadzorstvom. Blago, ki je pripeljano v to pristaniško cono od zunaj, se lahko prepeče takoj ali v teku nedoločene dobe v tuje dežele, ne da bi bilo treba plačati carino Zed. državam—torej carine prosto.

Ko je tako importirano blago enkrat v prosti zoni, se more isto sortirati, čistiti ali kakorkoli drugače preurediti in pripraviti za nadaljno odpremo. Vključiti se more dodatno blago domačega ali tujega izdelka. Končno se more tako blago tudi prodati. Zed. državam in v tem slučaju se plača carina, ki je pristojna za običajen uvoz tujih izdelkov v njih končni obliki. V coni sami namreč lahko koleseje švicarski ur vdelajo v ameriške okrove; afriške briljante strokovnjaško porazberejo; parfum na lijevo v stekleničice itd. Vse to pa ne spada pod izdelovanje, pač pa se smatra za pripravljanje in urejevanje blaga za prodajo. Izdelovanje in razstavljanje blaga je prepovedano v prosti coni.

Newyorška cona št. 1 je kar mrgolela tuje ozir. svetovne trgovine kmalu po otvoritvi v letu 1937. Tekom leta 1941 je zabeležila 232 različnih uvozov, ki se jih je cenilo na 89 milijonov dolarjev vrednosti. Proste luke se je poslužilo 70 dežel. Kameje je naš vojni oddelek potreboval to pristaniško predelje sam in se je morala prosta cona umakniti v več manjših pomolov ob reki North River (Hudson na zapadni strani mesta). Uvoz je bil odslej veliko manjši. Sedaj je prosta cona deloma vzpostavljena nazaj v Stapletonu, kjer bo kmalu imela na razpolago 92 akrov prostora.

San Francisco v Kaliforniji in San Juan na Porto Riku sta dve izmed ameriških luk, ki so zaprosile za dovoljenje vzpostavitve svobodnih luk ozir. prostih uvoznih con. Sedaj se tudi priporoča proste cone na velikih

Francosko naziranje o tržaškem guvernerju

PARIZ.—ONA — Francoski ministrski predsednik Bidault je o priliki pariške konference izjavil, da je Francija mnenja, da tržaški guverner ne bi smel biti niti Jugoslovčan niti Italijan. Francosko zunanje ministrstvo je še vedno tega naziranja, ob enem pa izjavlja, da vprašanje njegove narodnosti ni tako važno kot njegove sposobnosti. Francozi žele, da bi postal guverner človek velikega slovesa, katerega motivov nikdo ne bi mogel sumničati.

Francózi tudi mislijo, da bi bilo najbolje izbrati nekoga, ki ne pripada nobeni izmed štirih velisil, da ne bi nastali nezaželjeni zapletljaji.

letališčih, kot tudi razstavne prostore, ker bi to pospešilo trgovino in privedlo kupce.

Genoa v Italiji je imela, kakor píše revija National Geographic Society, prvo prosto uvožno cono v svoji luki, toda ideja proste luke je vendarle starejša—datira iz dobe Hanseatične lige mest 14. stoletja, ali še prej.—Nemčija je zgradila nič manj kot 11 pomorskih in rečnih prostih uvoznih con, kot píše ista revija. Najbolj znana je bila prosta luka v Hamburgu in Bremenu, kjer so v prosti coni obratovala celo lvarne in ladje-delnice. Tovarne so bile prostim conam na razpolago tudi v Copenhagenu na Danskem. Zelo pripraven za prosto luko je Dancig, dalje Trst in Reka, ker se more iz teh pristanišč voziti blago globoko v notranje dežele z Baltičkega in Jadranskega morja.

V Zed. državah so proste uvozne cone pod nadzorstvom Foreign Trade Zones Boarda, katerega tvojili: trgovski tajnik, vojni tajnik in zvezni zakladničar. Zvezni oddelek za trgovino pa ima nad tem odborom jurisdikcijo.—FLIS.

Poročilo o Pavelcu

DUNAJ.—ONA — Iz popolnoma zanesljivih virov je dognala ONA, da se je Pavelci, vojni zločinec in kvizling, skrivaj dolge mesece v Avstriji, preoblečen v meniha. Ko so se bližale ruske čete, je Pavelci pobegnil najprej na Dunaj, pozneje, ko je Dunaj postal kvizlingom prevroč, pa je v razkošnem zasebnem avtomobilu ušel v St. Gilgen v gornji Avstriji. Kam je pobegnil od tam, poročevalcem ni bilo znano.

Baje se je pozneje podal tudi na Korosko in je bil baje do začetka tega leta v nekem malem mestecu blizu Celovca. V marcu tega leta pa se je vrnil v St. Gilgen, kjer se je nahajala njegova žena. Ta kraj opisujejo kot poln ustašev, pravo ustaško gnezdo.

Mojl poročevalci trdijo, da si je Pavelci sam preskrbel meniški plašč, ter da ga ni prejel od cerkvenih oblasti.

Ko so ga potem nekega dne spoznali, mu je zopet uspelo pobegniti skupaj s svojo ženo in morda tudi z nekaterimi svojimi pristavev. V njegovem spremstvu se nahaja baje tudi Gvido Kvaternik, ki je delal na neki kmetiji blizu St. Gilgena. Mnenja so zdaj deljena—nekateri trdijo, da je pobegnil v Italijo, drugi pa, da se še vedno skriva v Avstriji.

Problem tržaškega guvernerja

London.—Ona—Tukajnji diplomatični krogi napovedujejo, da bo izredno težko najti prikladnega guvernerja za tržaško svobodno ozemlje. Mnogo je namreč manjših držav, ki se nikakor ne bi hotele zaplesti v težkoče, katere je pričakovati v zadevah imenovanja guvernerja, nastavljanja lokalnih uradnikov, evakuacije zaveznih vojaških sil itd.

Težave komisarjev v Dancigu so vsem še dobro v spominu. V Trstu pa bodo te težave še mnogo večje, ker bodo njegove pomoči mnogo večje in važnejše.

Nobenega dvoma ne more biti o tem, da bi se našel na Angleškem marsikateri penzioniran kolonialni uradnik, ki bi radevolje prevzel to nalogo. Zedinjene države bi utegnile najti dovolj častihlepnih milijonarjev, Rusija bi mogla predložiti poslužnih maršalov in Francija politikov iz parlamenta, ki niso bili izvoljeni in so radi tega brezposelni. Toda londonski politični krogi so prepričani, da bi imenovanje enega pripadnikov velikih sil le še poglobilo medsebojno nezaupanje.

Tako je verjetno, da se bo iskanje nadaljevalo med državljani malih držav.

DOPISENIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveti ali v glavni urad SNPJ, na poslabite v naslovu napravitelj pošiljke številke 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vseh pism: "Chicago 23. III. To bo olajšalo delo naših pošiljateljev, nam pa po-
spolito dostavljanje pošiljke.

JURE

IVAN CANKAR

I.

Pozno v mrak je že bilo, ko se je voz približal do vasi. Voznik je bil nekoliko pijan in dremalo se mu je. Ob sobotah, ko so bili potniki bolj veseli in gosposki, je postal in počival na vsakih sto klafer. Pred prvo krčmo v vasi je stopilo iz voza dvojce prazniško oblečenih kmetov, obloženih s culami, koši in dežniki; poslednja popotnika sta bila.

"Zbogom!" je rekel voznik, ko je občutil, da se voz ne ziblje več in da konja stojita. Vzdrmil se je iz dremotice, ozrl se je in se začudil, kajti ugledal je med vrečami in zaboji veliko otroško glavo. Ogromna črna kučma je bila na tisti glavi, pod kučmo je bil droban, bledikasti obraz in iz obraza je strmelo dvojce svetlih oči.

"Kaj pa ti?" je vprašal voznik, in ker ni bilo glasu, se je spomnil in se je zasmeljal.

"O ti izgubljenec, neboljenec! Kje bi te odložil? Pred županom te bom odložil, on naj gleda!"

Pognal je do županove krčme. Tam so sedeli pred hišo, zakaj lep večer je bil.

"Nate, pripeljal sem ga!" je zaklical voznik in je ustavil.

"Koga si pripeljal?" je vprašal župan in je nejevoljno pogledal, ker je zasluhlil ukaz in pisano od gosposke.

"Tistega! ... Tak gani se no, tak izpusti no to vrečo, saj ti tvoja mati! Pokaži se svojim očetom, bodi vesel, da jih imaš toliko!"

Črna kučma se je vzdignila, izza vreč in zabojev se je izkocabalo drobno telesce.

"Kako pa je oblečen?" je vzkliknila ženska na pragu. "Pol hlače ima, kakor gosposki smrkavci ... pa tisto kučmo!"

In sosed se je zasmeljal.

"Tako se vidi precej: oče je imel škrice, mati pa spodrecano krilo!"

"Tak zlezi no, pa nikar ne glej!" je rekel voznik. "Vzdignite ga, ki ste tam, saj si ne upa!" Nihče se ni ganil; pa je stopil voznik godrnjače z voza.

"Če sem vrečo naložil, jo pa bom še odložil!"

Prijel ga je pod pazduho, otrok pa se ga je oklenil okoli vratu in voznik je čutil, kako se je treslo na njegovih prsih vse drobno telo.

"Izpusti no, nikar se ne boj, ne bodo te pojedli! Pa vsaj besedo zini, vsaj pozdravi jih, zato da bodo slišali, da imaš človeški glas!"

In ga je postavil na cesto. Otrok pa se je tresel in je stal tam in ni znil besede. Voznik je pognal, voz se je zazibal in je krenil v vas.

"Kaj bi z njim?" je rekel župan. Pomislil je dolgo in nato je rekel vdruživ: "Kam bi z njim?"

Otrok je strmela vanje z velikimi očmi in se ni prestopila.

Občinski pisar, ki je imel dolge brke in je bil žandarm nekoč, se je pa razsrdil.

"Tako nam ga pošljejo! Kje se je rodil? Kdo mu je mati, kdo mu je oče? Mati, pravijo, da je naša—kdo jo pozna? In zato da je naš tudi njen otrok! Kakšna pravica je to na svetu?"

"Prav si povedal!" je rekel župan. "Ampak zdaj je tukaj, gosposka je ukazala, postava je taka, in kam bi z njim? To je vprašanje, za

drugo se ne prerekajmo! Ali bi kdo rad otroka?"

Spogledali so se in so se smejali. Župan pa je strnil obrvi in je bil zlovoljen.

"Nobenega ne mara, to se je izkazalo: še svojih bi se človek iznebil dandanašnji! Tako je res, kar si rekel ... vse na občno! On, slepar, je živel drugod, drugod je delal in davke plačeval; in ona se je vlačila Bog vedi kod! Ampak otrok ... otroka pa občini na pleča: na, zdaj nosi in plačuj! Saj mu ni občina oče in mati! ... Kaj pa stojiš tam in zijaš, da se ne ganeš?"

In ko so govorili in ko so se preekali, so teklo otroku solze po licih; ust pa ni odprl in ni jokal naglas.

"Šibe je vajen, zato ne joka!" je rekla ženska; tista ženska je imela levo oko spačeno in ni gledala naravnost.

"Nekam mora, na cesti ne bo ležal, kamna ne bo glodal!" je rekel kmet.

"Pa ga ti vzemi!"

"Kaj bi jaz!"

Kmet se je okrenil in je šel.

Takrat pa se je prigodilo, da je prišel mimo gluhi Martin; vseh nadlog je bil poln, pa ni maral umreti; sedel je v ubožni hiši na svojem nizkem stolcu in je zvečel tobak in je pljuval; kadar se je mračilo, je šel skozi vas in ni pozdravil nikogar.

Župan je ugledal Martina in spreletela ga je pametna misel.

"Kam bi pač z njim, s tem brezdomcem, izgubljenec? Berastvo k berastvu—v ubožno hišo ga dajmo, pa je konec besedi in prekanja!"

Vsi so spoznali modrost in so jo hvalili. Nato pa je krčmarica, županja, stopila k fantu in se je sklonila k njemu s strogim in resnim obrazom.

"Kaj ne znaš govoriti, kaj se ne moreš ganiti, fant! Kako ti je ime?"

"Jure," je rekel fant in je pogledal v tla; zakaj strah ga je bilo. Odgovoril pa je tako tiho, da je slišala komaj krčmarica.

"Jure ... pozna se, da si nezakonski! Tudi na očeh se ti pozna, na teh potuhnenih! Ne pogleda človeku v obraz, drži se, kakor da je kradel!"

In se je okrenila vsa zlovoljna. Jure je stal na cesti, ni se ganil in nikamor ni pogledal. Mnogo jih je bilo pred hišo, vsi so govorili in vsi so gledali nanj, ki je prišel nezaželen in nepoklican, kakor toča.

"Kdo pa ga bo hranil in oblačil?" je vprašal občinski pisar. "Danes je majhen, jutri bo velik!"

"Saj ni nag!" je rekel župan. "In če je zadošči v ubožni hiši za troje berastov, bo tudi za četrtega zadosti! Ampak kadar bo velik ..."

In nenadoma je bil županov obraz ves temen in jezen.

"Kadar bo velik, takrat pa pojde, razbojnik, požigalec, namesto da bi odslužil kruh, ki ga je jedel!"

Vsi so namršili obrvi in so gledali ježno na njega, ki je stal sredi ceste ves majhen in je gledal v tla in se je tresel.

(Dalje prihodnjic.)

ŽIVLJENJE V KAZENSKEM LAGERJU V NEMČIJI

Peter Bernik, starosta enotnih uslužbencev, je od svoje sestre Amalije Vesel, ki živi v Ljubljani, prejel pismo, v katerem opisuje svojo Golgoto. Bila je aretirana vsled tega, ker se je vsa njena družina—mož in otroci—pridružila partizanom v osvobodilni vojni. Koliko je prestala, in koliko so drugi prestali v sličnem položaju v nacističnem peklu, pove v naslednjem pismu svojemu bratu. Ker je izredno zanimivo, ga z njegovim dovoljenjem podajamo tudi našim čitateljem. Ured.

Ljubljana, 11. XI. 1946.

Aretirali so me 15. nov. 1943 in bila sem zaprta do 5. dec. 1943 na "Gestapu" (SS). Ti so me predali nazaj domobrancem, ki so me držali v zaporu do 15. aprila 1944. Bila sem obsojena na smrt, seveda tajno, vendar pa me je rešil nečak Jernejeve tete (žene strica Jerneja), ki je bil takrat tudi "tajni policist" in me je slučajno videl pri zaslišanju. Zakaj se je zavzel zame, ne vem, najbrže radi "žlahte", zvedela sem samo to, da je takoj takrat telefonično sporočil belogradist, ki nas je zasliševal, da garantira zame.

15. aprila sem bila poslana s transportom na prisilno delo v Nemčijo. Ne moreš si misliti, kako hudo mi je bilo, ko sem povezovala svoj ubogi "punkelček" in se v mislih poslavljala od svojih dragih. Bila sem pač trdno prepričana, da grem v gotovo smrt. Na dvorišču jetnišnic so nas naložili na tovarne avtomobile in odpeljali v St. Vid, tam pa natočili kot živino v tovarne vagonce, v vsakega 50 oseb. Ko so napolnjeni vago-

Od tam so nas odpeljali do postaje Firstenberg v Meklemburški pokrajini, odkoder smo se napotili peš do taborišča Rawensbrück. Tam so nas najprej napadle SS-ovke, ki so nas oropale prstanov (seveda tudi poročnih), uhanov, sploh vsega, kar je dišalo po zlatu, in pa ves denar. Za to "postajo" so nas nagnali v veliko cementno kopalnico, kjer smo ostale zaklenjene vso noč. Do smrti utrjene smo popadale na mokra cementna tla in vkljub strupenemu mrazu zaspale kot ubite skotraj druga na drugi.

Drugi dan ob 4. zjutraj smo prvič zaslišale poznejše tako dobro znano vpitje: "Aufstehen!" Ukazali so nam sleči se popolnoma do golega, obleko pa zmetati na kup v kotu kopalnice. Gole, brez najmanjše stvari smo odšle nato v drugo sobo, kjer so nas ostrigli na "balin", poslali naprej v drugo sobo pod tuš (seveda ne topel), nato pa smo dobile lagersko uniformo (strgane in umazane spodnje hlače, črtasto haljo in stare prevelike coklje, katerih pa praktično sploh nisem mogla uporabljati in sem hodila zato bosa, kakor večina drugih).

Tako uniformirane, do kraja oropane, so nas zgnali nato kot čredo preprašenih ovac v "karranteno" (baraka, ki je od drugih strogo ločena), kjer smo po 6 dneh prvič dobile hrano. Lahko si misliš, kako smo kot volkovi planile na to menažo, ki je pri nas ne bi jedli niti prašiči. Bilo je je pičle ½ litra. No, bilo je kot da ½ litra po-

V St. Paulu, Minn., so tudi šolaki učenci podprli svoje učitelje in učiteljice, ki so zasiavkale za povijanje plače. Z enako akcijo so zagrozili učitelji tudi v nekaterih drugih mestih. Vse to radi velike draginje.

tem še bolj lačna kot preje. Zvečer smo pa dobile 2 dkg margarine (nemško umetno maslo) in 20 dkg (približno ½ funta) "kruha" (mešanice nekakšne kisle razdrobljene slame, ovsna in ne vem kakšnih snovi, ki pa so bile vse kaj drugega, samo moka ne).

Spale smo takrat že na "prič-nah", širokih 60 cm, po dve na eni, na katerih so bili mesto slame potreseni leseni oblanci. Zjutraj je bil zopet "aufstehen", ko si moral biti v 15 minutah popolnoma napravljen, prav tako umiti in v baraki vse urejeno, nakar je sledil zloglasni "apel", kazensko pretevanje, ko si moral ob vsakem vremenu popolnoma mirno stati v vrsti eno do dve, včasih pa tudi tri ure in še več, na dvorišču. Ob osmih nato smo šle na "zdravniški pregled", ko smo morale gole stati na dvorišču v vrsti do 1. ali 2. popoldne. Gorje tisti, ki je obdržala na sebi najmanjši kos oblačila, bila je pretepena do nezvesti. Na vso smolo je takrat kot nalašč stalno padal dež, tako da smo gole in vse premočene zmrzovale na dvorišču, o-koli nas pa so se elegantno napravljali v dežnih plaščih izprehajali SS-ovci, in vsakega toliko časa za zabavo udarili z bičem katero izmed stoječih. Za tem je bila zopet menaža, "apel", ribanje barake, menaža in "lager-ruhe".

To je bil dnevni red našega življenja v Rawensbrücku vse do 15. maja, ko so nas končno le spoznali zdravniško za delo sposobne in nas dali v lagerski spisek, nakar so nam dali številke (s tem kot človek nismo več obstojali) in zdravniške vizite dokončno zaključili.

Drugi dan so nas politično težko obremenjene posebej izklicali in določene smo bile za posebni delovni kazenski lager Zwodau v Sudetih. No, izgleda, da so nas za nekaj časa zamenjali tudi za živino, ker so nas v lager poslali v živinskih vagonih, v katerih je bilo še toplo od živine, ki se je preje vozila v njih in nam pustila tudi precej znamenj. Tako smo se kos mešanica, številki in vprežne živine pripeljale v lager po 5 dneh vožnje, ko nas kot živino seveda sploh niso pustili iz vagona. Za svoje potrebe smo imele v vagonu nekaj star lo-nec, ki pa so ga SS-ovke za svojo zabavo večkrat brcnile v nas in nas s tem do kraja onesnažile. Proti koncu vožnje je ta mešanica smrdu živalskih in človeških odpadkov postala tako grozna, da nas je hotelo zadušiti. Ko smo na postaji Falkenau na der Eger izstopile iz vagonov in prišle na sveži zrak, se nam je vsem vrtelo v glavah, tako da smo hodile kot omotične. Od tam je bilo še pol ure do Zwodau, našega lagerja, kjer je bila tovarna za aeroplan-ske dele. Zapri so nas tam v vežo, kjer smo po petih dneh zopet enkrat zaspale.

Drugi dan po običajnem "ape-lu" so nas tovarniški mojstri obirali za običajna dela v tovar-ni in dodeljena sem bila k stro-jem "borer" (drill machine). Spale smo spočetka kar v to-varni med stroji, kjer je bil zrak nasičen strupenih plinov, tako, da smo bile vsako jutro premočene od strupenega zraka. De-lale smo 12 ur na dan, poleg te-

ga pa je bila hrana veliko slabša kot v Rawensbrücku, kar je bila tudi zasluga nemških kriminalov, ki so vodile lager in so pač po svojem poklicu pokradle še tisto bore masčobe, ki nam je bila dodeljena. Tako smo slabele iz dneva v dan, ko pa so se nekatere od nas pritožile radi slabe hrane, so bile kazensko poslani 3 tedne na kopanje vodovodnih jarkov za lager, ki je bil takrat še v gradnji.

V tistem času sem zelo oslabe-la in večkrat dnevno padala v nezavest in gotovo bi prišla v krematorij, če ne bi v zadnjem času pričeli prihajati paketi, ki so me zopet spravili pokoncu. Potem sem redno dobivala od Mike 5 kg-paket na mesec, od Angele pa 1 kg. Radi svoje boleznosti sem bila določena za dela nezmožno in od božiča 1944 nisem več hodila v tovarno na delo, tako da je bilo nato moje dnevno opravilo pospravljanje in ribanje barak v taborišču. Okusila sem tu vso podlost, sadizem in nemoralnost nemških voditelje-kriminalov, ki so imele v rokah vodstvo taborišča. Od januarja 1945 do aprila 1945 smo bile priča strahotne tragedije, smrti 2000 Židov iz Poljske. No, naj ti opišem tudi to: Že v decembru mesecu smo izve-dele, da je iz Poljske peš na po-tu k nam transport 2000 Židov.

Razni mali oglasi

GLEJTE GLEJTE
CENE GREDO NAVZGOR
PRIDITE DANES
ZDAJ JE ČAS DA GRADITE NA VAŠI ALI NAŠI LOTI.
IZBERITE ENEGA OD NAŠIH NAČRTOV NA SKUPINI KRASNIH IZBRANIH ZEMELJIŠČ VAS KRAJINI IZ OPEKE ŽIDANI BUNGALOW
Podstavki, lednaka trava, dreve in grmičje
NIZKA CENA \$2.500 IN VEČ
Dve stanovanjski zidani hiša \$6.950
PO DNEVU VEČERIH IN OB NEDELJAH
ULJUDNO VABLJENI GLEJTE NA OGLEDE
Ogledne se na 3558 Archer Ave. LaF. 0909

OGLEJTE NAŠ KRAJINI
VENETIAN ROOM in naše razstave
Atraktivne središnje komade za obedno mizo, s pozlačenim okvirjem ogledala in male živalske slike "v steklu in porcelanu."

ROČNO BARVANE SVETILKE ... in kompletna darila, parfumov v steklenicah, treh itd. Mi specializiramo v izdelovanju in popravilju okrasov glazevine. Mi zlagidimo omarske površje, ogledala, sploh steklo vseh vrst. Mi popravimo cerkvena okna, vaša okna naredimo nepremokljiva in vaše preizkušne popravimo. Naš zastopnik vam po-darimo preračun—nobenih stroškov in ne obveznosti. Kličite: STEWART 6040.

NORMAL GLASS CO.
7520 So. Halsted St. Chicago

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v to svrhu.

Naši nastavljeni lokalni in pote-valni zastopniki so določeni okraj-ski:

Louis Barberich, za Milwaukee Wis. in okolice.
Anton Jankovich, za Cleveland Ohio in okolice.

Frank Klun in Chisholm, Minn. za Chisholm in okolice.
Frank Cvetan in Tire Hill, Pa. so vsa srednje-vzhodna Penna.

Anton Zornik in Harrisburg, Pa. so vsa zapadno Pennsylvania.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svoje naroč-nine direktno listu.

PROSVETA
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Hodile, so peš in brez vsega so morale spati na prostem pri 20 stopinjah mraza. Hodile so 14 dni in od 2000 zdravih, močnih žensk, je prišlo v naše taboriš-šče 1200 ozebljih, sestranih žensk, ki jih nisi smel prijeli za roko ali nogo, če nisi hotel, da ti bo ostala v roki. Večino od njih so gestapovci vlekli po tleh, ker so po poti pred ciljem omaga-le. Vkljub trpljenju, ki so ga prestajale, švabskim sadistom to še ni bilo dovolj in po prihodu v taborišče so jih slekli do go-lega in vrgli na pol mrtve od mraza v vročo zakurjeno bara-ko, kjer so od nenadne izpre-membe tuhle od bolečin.

Dodeljene so bile na "hunger-blok" (ostradni blok), kjer so v nesnagi umrle do aprila me-seca, ko jih je ostalo živih še 50. Te so potem nekega dne kot polena nametali na kamijon, (to-vorni avtomobil) eno vrhu dru-gje in odpeljali nekam za lager, kjer so jih pometali v jamo in še žive zasuli. Bilo je to groz-no za pogled. Vkljub temu, da smo bile vajene vseh strahot, so nam prišle ob pogledu na to sol-ze v oči. Že sam pogled nanje, ko so jih vlekli iz barak—hoditi že davno niso moge več—žive skelete, ko so iz nekdanjih le-pih žensk, polnih moči in lepote, ostale samo štrleče kosti in mla-hava, zgrbančena koža z vdrti-mi, vročnicnimi očmi, je bil stra-šen.

(Konec prihodnjic.)

Razni mali oglasi

PATCHERS

For Cabinet
Division

EXCELLENT
PAY

(Plenty of over-time)

Good Working Conditions

MOTOROLA

GALVIN MFG. CORP.
4545 W. Augusta Blvd.

"PROLETAREC"

—Socialistično-delavski tednik—
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze
in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku.
Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol.
\$1 za četrt leta.
NAROČITE SI GA!

Naslov:
PROLETAREC
CHICAGO 23, ILL.
2301 South Lawndale Avenue

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta v prijetno, eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naroč-niki. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$2.50 in eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri pismenosti \$1.25 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej tedaj ni varstva, več-je da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vsekakor bistveno bolj zanimiv, kot je vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročninu.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$2.50	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 1.25
2 tednika in 9.60	2 tednika in 2.50
3 tednike in 14.40	3 tednike in 3.75
4 tednike in 19.20	4 tednike in 5.00
5 tednikov in 24.00	5 tednikov in 6.25
Za Evropo je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja in Money Order v plamnu in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priročeno pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. društva št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sleden-članov moje družine:

2. _____ Čl. društva št. _____

3. _____ Čl. društva št. _____

4. _____ Čl. društva št. _____

5. _____ Čl. društva št. _____

Mesto _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Razni mali oglasi

HOUSEKEEPER
WOMAN TO DO GENERAL
HOUSEWORK
Own room - Stay
5558 Diversey Avenue
Telephone AVENUE 6540

MAID
For General Housework and
with cooking. Personal Laundry.
For doctor's home with one or
Pleasant home. Own room and
and good salary.
Telephone SUNNYSIDE 507

NIGHT JANITOR
Must do some firing
537 S. Dearborn

10 SHOPPING DAYS LEFT
BUY CHRISTMAS SEALS

CLEANING WOMEN
Evening work
6:30 PM to 10 PM - Good
Good working conditions
SEELEY 2830

TOP WAGES
For girl or woman for ironing
and cleaning 1 or 2 days a week
Phone
NEWCASTLE 3411

ALI GLEDATE ZA DOBRO
PLAČO IN STABILNOST
Telefon kompanija ima na
takih prilik

HIŠNICE
(JANITRESSES)
Takoje od začetka plača 77/100
uro, po treh mesecih 77/100
na po šestih mesecih po 82/100
uro

ŽENSKA ZA ČISTENJE V VARNOSTI
DELJH MESTA
Delovne ure od 5:30 pop. do
ure ponoči
Oglasite se pri

ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY
v uposlovalnem uradu za
v pritličju
309 W. WASHINGTON

V Prosveti so dnevne stroške
ne in delavke vest. Ali
čitaste vsak dan?